

Grzegorz Goryński

Prawne podstawy ochrony informacji niejawnych w Polsce

Colloquium nr 1, 99-128

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grzegorz Goryński

Powszechna Wyższa Szkoła Humanistyczna
„POMERANIA” w Chojnicach

PRAWNE PODSTAWY OCHRONY INFORMACJI NIEJAWNYCH W POLSCE

STRESZCZENIE

Ochrona lub zabezpieczenie informacji tajnych przed osobami nieupoważnionymi to jeden z istotnych elementów wpływających na bezpieczeństwo państwa. Niniejszy artykuł jest próbą całościowego ujęcia tego problemu i ukazuje funkcjonujące w Polsce regulacje prawne, które miały te działania zapewnić. Przytacza on także definicje oraz różne istotne zarządzenia wykonawcze. Autor analizę problemu zaczął od roku 1928, czyli od pierwszego dokumentu, ukazując także początki uregulowań na powyższy temat. Po drugiej wojnie światowej, w zmienionych realiach politycznych, *Dekret o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej* z 1949 roku dokonał podziału informacji niejawnych, który to funkcjonował aż sześćdziesiąt dwa lata. W późniejszym okresie wprowadzano kolejne regulacje prawne (ustawy, zarządzenia, instrukcje), które w opinii ich autorów miały usprawnić istniejący system ochrony tajemnicy państwowej i służbowej. W efekcie doprowadziło to, bez faktycznej zresztą potrzeby, do wyjątkowo dużej liczby dokumentów opatrzonych najwyższymi klauzulami. Artykuł zamyka prezentacja obecnie istniejącego stanu prawnego, obowiązującego od 2011 roku.

Słowa kluczowe:

prawo, tajemnica państwowa i służbowa, ochrona informacji niejawnych.

Informacje¹, szczególnie te dotyczące obronności, polityki zagranicznej i wewnętrznej, a także wielu, zwłaszcza strategicznych dziedzin gospo-

¹ Termin ‘informacja’ pochodzi od łacińskiego słowa *informatio* — pomysł, wyobrażenie oraz *formatio* — zarys, kształt. Stanisław Hoc powołując się na B. Michalskiego podaje, że „informacją jest wiadomość lub suma wiadomości o sytuacjach, stanach rzeczy, wydarzeniach i osobach. Może być przedstawiona w formie pisemnej, fonicznej, wizualnej i każdej innej możliwej do odbioru przy pomocy zmysłów”. Dalej wskazuje on, że pojęcie informacja należy odczytywać w dwóch pierwszych, potocznych znaczeniach tego słowa: czyli komunikatu czy wiadomości. Można także przyjąć, pisze S. Hoc, że informacją jest „wiadomość utrwalona w jakikolwiek sposób, a więc także w dokumencie lub innym przedmiocie”; Zob. S. Hoc, *Karnoprawna ochrona informacji*, Opole 2012, s. 24-25.

darki jednego państwa, były i nadal są przedmiotem pożądania innych państw. Służby wywiadu i kontrwywiadu toczą o nie ciągłą i niewypowiedzianą wojnę. Historia dostarcza nam wielu interesujących przykładów działań wywiadowczych mających poznać ściśle tajne dokumenty lub plany. W artykule pragnę skupić uwagę na przeciwstawnym problemie. Państwo będące posiadaczem szczególnie ważnych informacji i zarządzając nimi, stara się jak najlepiej chronić je przed innymi (państwami lub osobami), tworząc różnego rodzaju przepisy prawa, a także mechanizmy pozwalające na ich pełną ochronę.

Jak dzisiaj, w dobie globalnej komunikacji internetowej, powszechnego dostępu do informacji, niezależności prasy itp., zorganizowany jest w Polsce system ochrony informacji niejawnych? Dlaczego problematyce bezpieczeństwa informacyjnego² należy poświęcać nieustanną uwagę? Oto tylko przykładowe pytania, na które autor stara się odpowiedzieć.

POJĘCIE I ISTOTA TAJEMNICY (PAŃSTWOWEJ I SŁUŻBOWEJ) OKRESU II RZECZYPOSPOLITEJ

Historycznie problem ujmując, należy cofnąć się do okresu Polski międzywojennej. Wówczas, wraz z tworzeniem polskiego systemu prawnego starano się także zapewniać ochronę wiadomościom i dokumentom niejawnym. Pierwszym aktem prawnym ujmującym to zagadnienie było *Rozporządzenie Prezydenta RP z 16 lutego 1928 roku o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu*. Nie definiowano w nim pojęcia tajemnicy państwowej, ale wskazywano, że są nimi wiadomości, dokumenty i przedmioty, które dla dobra państwa polskiego miały być zachowane w tajemnicy. Jeżeli wiadomość, dokument lub przedmiot dotyczyły wojskowej obrony Polski lub jego sił zbrojnych, to sprawca podlegał karze ciężkiego więzienia od roku do lat dziesięciu (art. 1 § 2). W § 3 tegoż artykułu wskazano natomiast, że jeśli sprawca ujawnił wiadomość, dokument lub inny przedmiot obcemu rządowi lub osobie w jego interesie działającej albo działał w zamiarze narażenia na niebezpieczeństwo wojskowej obrony państwa lub jego sił zbrojnych, albo też z naruszeniem obowiązków urzędu publicznego lub służby publicznej podlegał karze ciężkiego więzienia od lat pięciu do piętnastu. Natomiast gdy sprawca dopuścił się opisanego wyżej czynu w czasie wojny, podlegał karze śmierci lub ciężkiego dożywotniego więzienia³.

² A. Nowak, W. Scheffs, *Zarządzanie bezpieczeństwem informacyjnym*, Warszawa 2010, s. 9-25.

³ „Dziennik Ustaw” (dalej Dz. U.) 1928, nr 18, poz. 160. Rozporządzenie weszło w życie 04.03.1928 r.

Zapisy wspomnianego rozporządzenia funkcjonowały niespełna do końca października 1934 roku. Zmieniło je kolejne *Rozporządzenie Prezydenta RP z 24 października 1934 roku o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa*. Jego artykuł 9. określał pojęcie „tajemnicy państwowej” (§ 1) oraz „informacji wojskowej” (§ 2). Tę pierwszą stanowiły „wiadomości, dokumenty i inne przedmioty, które z powodu ich treści lub jakości należy ze względu na dobro Państwa Polskiego zachować w tajemnicy przed rządem państwa obcego [a także osoby działające w interesie tego rządu — G. G.], choćby nawet zarządzenia, normujące czynności służbowe, nie uznawały ich za tajne, albo choćby zachowanie ich w tajemnicy przed pewnym gronem osób było niemożliwe”. Informacją wojskową natomiast określono „wiadomości, dokumenty i inne przedmioty, które, nie będąc tajemnicą państwową, dotyczą jednak wojskowej obrony Państwa lub jego sił zbrojnych”⁴.

Podział na tajemnicę państwową i „inne”, które definiowano w tym i innych rozporządzeniach (o których dalej), wskazywało na swoisty (branżowy) podział informacji niejawnych.

Obowiązek zachowania tajemnicy na urzędnika nakładała *Ustawa o państwowej służbie cywilnej* z 1922 roku. W jej 24. artykule zapisano, że urzędnik obowiązany był „zachować w ścisłej tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość dzięki swojemu stanowisku służbowemu lub dowiedział się przy wykonywaniu swoich obowiązków służbowych, o ile sprawy takie wyraźnie uznano za poufne, lub gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne, albo inne względy służbowe. Urzędnik powinien zachować tajemnicę wobec każdego, komu nie jest obowiązany donosić o tych sprawach służbowo, o ile jego przełożona lub bezpośrednio wyższa władza w poszczególnym wypadku nie uwolni go od tego obowiązku”. Obowiązek zachowania tajemnicy spoczywał na urzędniku w czasie jego czynnej służby, jak też po przejściu w stan nieczynny lub na emeryturę oraz po rozwiązaniu z jakiegokolwiek powodu stosunku służbowego. Urzędnikowi nie wolno było także udzielać poza urzędem informacji o załatwianych sprawach interesantów oraz ich wynikach⁵.

⁴ Dz. U. 1934, nr 94, poz. 851. Rozporządzenie ogłoszono 28.10.1934 r. i tego dnia weszło w życie, natomiast uchylone zostało dopiero 17.12.1945 r.

⁵ Dz. U. 1922, nr 21, poz. 164; *Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej* weszła w życie 01.04.1922 r.

Prezentowana ustawa, w art. 15. nakładała⁶ na urzędnika mianowanego obowiązek składania przysięgi, natomiast będący na okresie próbnym lub na praktyce musieli złożyć przyrzeczenie. Przysięgę „urzędniczą” składano zwierzchnikowi w obecności dwóch świadków według następującej rotacji: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędowym przyczyniać się będę w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę; wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki mego urzędu spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia moich przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam – [podkreślenie G. G.]. Tak mi Panie Boże dopomóż”⁷.

Wprowadzony 1 września 1932 roku w życie *Kodeks karny* nie zajmował się tajemnicą państwową, ale w rozdziale 37. „Naruszenia tajemnicy” odniósł się do ochrony tajemnicy korespondencji, a w rozdziale 41. „Przestępstwa urzędnicze” ujmował w art. 289. czyn związany z ujawnieniem „tajemnicy urzędowej”⁸.

PO DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

Pierwszym aktem prawnym stanowiącym o ochronie informacji był *Dekret o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej* z 1949 roku. O ile w okresie II Rzeczypospolitej nie było podziału, to wspomniany dekret wprowadzał podział na tajemnicę państwową i służbową oraz je definiował. Tajemnicę państwową stanowiły „wszystkie wiadomości, dokumenty i inne przedmioty, które ze względu na obronę, bezpieczeństwo lub ważne interesy gospodarcze bądź polityczne Państwa Polskiego albo państw zaprzyjaźnionych mogą być udostępnione wyłącznie osobom do tego uprawnionym”. Tajemnicę służbową natomiast obejmowały „wiadomości, dokumenty i inne

⁶ Można przyjąć, że sankcjonowała ten obowiązek, gdyż wprowadzony został już w 1919 r.

⁷ Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, sygn. 416/139, *Akta personalne strażnika granicznego Stanisława Zimnego. Protokół z odbioru przysięgi urzędniczej*. Zob. też: G. Goryński, *Stanisław Zimny zasłużony strażnik graniczny z Załakowa*, „Problemy Ochrony Granic”, 2012, nr 50, s. 81-98.

⁸ Zob. Dz. U. 1932, nr 60, poz. 571; *Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 11 lipca 1932 r.*

przedmioty, które ze względu na dobro służby mogą być udostępniane wyłącznie osobom do tego uprawnionym”⁹.

Wspomniany dekret miał zapobiegać:

- rozpowszechnianiu wiadomości, które ze względu na dobro Polski Ludowej należało zachować w tajemnicy;
- „przenikaniu tych wiadomości do ośrodków wrogich Polsce Ludowej”;
- „wykorzystywaniu tych wiadomości na szkodę Polski Ludowej”.

Według zapisów dekretu nieupoważnionym nie wolno było gromadzić, przechowywać, przekazywać, ujawniać lub ogłaszać informacji stanowiących tajemnicę państwową. Kto tego nakazu nie przestrzegał, mógł zostać skazany do dziesięć lat pozbawienia wolności. Natomiast, jeśli był to urzędnik, a jego działanie spowodowało lub mogło spowodować ujawnienie tajemnicy państwowej, podlegał tejże samej karze.

Dekret ten dzielił te przypadki na:

- naruszające tajemnicę informacji w zakresie obrony lub bezpieczeństwa państwa;
- łamiące zarządzenia wydane w celu ochrony tajemnicy państwowej;
- dopuszczające się utraty dokumentu stanowiącego tajemnicę państwową;
- ujawniające tajemnicę przez osobę zobowiązaną do jej zachowania.

Stanowił ponadto:

- Rada Ministrów za pomocą uchwały mogła szczegółowo określić zakres wiadomości, dokumentów lub innych przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową;
- nakazywał naczelnym władzom państwowym wydanie zarządzeń zabezpieczających ochronę tajemnicy państwowej;
- rozpatrywanie spraw o przestępstwa z art. od 3. do 8. powierzał sądom wojskowym, a z art. 9. i 10. sądom apelacyjnym¹⁰.

Zapisy omawianego aktu prawnego bardzo ogólnie określały potrzebę zachowania w tajemnicy wiadomości, dokumentów i innych przedmiotów, których ujawnienie może narazić na szwank obronę, bezpieczeństwo, ważne

⁹ Dz. U. 1949, nr 55, poz. 437; *Dekret z 26.10.1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej*. Wszedł w życie i zaczął obowiązywać od 12.11.1949 r. i funkcjonował do 01.01.1970 r.

¹⁰ Tamże.

interesy gospodarcze i polityczne Polski oraz zaprzyjaźnionych z nią państw. W chwili ogłoszenia dekretu nie precyzowały zakresu tych tajemnic, tylko wskazywały na możliwość ich określenia. Stan taki sprawiał, że obywatel nie wiedział, czy informacja, którą poznał, stanowiła już tajemnicę czy nie. Z drugiej natomiast strony, w niezwykle uprzywilejowanej pozycji znajdowała się władza, która mogła ten stan wykorzystywać i jak się okazało — wykorzystywała do swoich celów, zarzucając swojej opozycji szpiegostwo i działanie na szkodę Polski.

Mimo że w następnych latach zapisy dekretu rozwijano i precyzowano za pomocą uchwał, instrukcji i okólników, to Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego regulowało szereg kwestii mających zapewnić ochronę informacji niejawnych.

Jednym z takich dokumentów była *Instrukcja o przyjmowaniu i przesyłaniu tajnej i ściśle tajnej korespondencji przez Poczta — Specjalną Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego* zatwierdzona 17 marca 1946 roku. Definiowała ona pojęcie korespondencji specjalnej, którą w myśl tej instrukcji była „korespondencja tajna i ściśle tajna, szczególna (do rąk własnych), cenna oraz zwykła korespondencja, która ze względów specjalnych nie powinna być przesyłana ogólną pocztą”¹¹.

Był to dokument tajny „do celów służbowych”. Korespondencję specjalną przyjmowały i rozsyłały oddziały poczty specjalnej znajdujące się przy MBP oraz wojewódzkich i powiatowych urzędach BP. Aby przesyłkę „specjalną” nadać, instrukcja nakazywała, by wszystkie listy i pakiety były:

- dokładnie i szczegółowo adresowane, a u dołu koperty należało podać adres nadawcy;
- korespondencję należało oznaczyć: szczególna — litera A, tajna — litera B i ściśle tajna — litera C oraz posegregować według oznaczeń; litery należało stawiać po lewej stronie koperty; ceną korespondencję należało oznaczyć „Cenna” i wskazać jej wartość; na kopercie nad literami powinien znaleźć się podpis kopertującego przesyłkę potwierdzony pieczęcią;
- listy i pakiety z literą A należało przesyłać w każdym rogu koperty i zalakować pięcioma pieczętkami; na środku koperty winny łączyć się nitki z czterech stron i należało je zalakować i opatrzyć pieczęcią; listy i pakiety oznaczone literą B lub C należało w środku koperty

¹¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (dalej AIPN), sygn. BU 01258/121, k. 4-6; *Instrukcja o przyjmowaniu i przesyłaniu tajnej i ściśle tajnej korespondencji przez Poczta — Specjalną Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego*.

przeszyć i zalakować jedną pieczęcią lub bez przesywania zalakować pięcioma pieczętkami¹².

Instrukcja określała także funkcjonowanie i przesyłanie przesyłek.

Kolejnym dokumentem, który regulował sprawy ochrony informacji była wydana 31 grudnia 1946 roku *Instrukcja kancelaryjna dla Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego*. Nie miała ona charakteru niejawnego, ale każdy egzemplarz otrzymał numer ewidencyjny. Regulowała szereg spraw związanych z pracą kancelarii w resorcie Bezpieczeństwa Publicznego:

- organizację służby kancelaryjnej;
- zasady pracy kancelaryjnej;
- przyjęcie wpływających do kancelarii spraw;
- rejestrację spraw;
- wewnętrzny obieg spraw;
- skorowidze;
- kontrolę wykonania;
- przechowywanie akt¹³.

Dekret z 1949 roku funkcjonował przez prawie dwadzieścia lat¹⁴. W tym czasie, na podstawie jego zapisów wydawano dokumenty, m.in. uchwały RM, instrukcje i okólniki regulujące sprawy tajemnicy:

- *Uchwała nr 282/59 Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1959 r. w sprawie organizacji ochrony tajemnicy państwowej i służbowej*¹⁵;
- *Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1957 r. w sprawie ochrony tajemnicy państwowej przy dokonywaniu zdjęć fotograficznych i filmowych oraz szkiców i rysunków obiektów ważnych ze względu na obronę lub bezpieczeństwo Państwa*;

¹² Tamże.

¹³ AIPN, sygn. BU 01258/121; k. 165-168.

¹⁴ Dekret z 1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej uchylił art. VI ustawy z 19 kwietnia 1969 r. „Przepisy wprowadzające Kodeks karny”, Dz. U. 1969, nr 13, poz. 95.

¹⁵ Na podstawie tej uchwały, jak podaje Stanisław Hoc, wprowadzono w postaci załącznika ramowy zakres wiadomości, dokumentów i innych przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową. Upoważniono w nim Prezesa RM do wprowadzania w nim zmian. Na jej podstawie ministrowie – kierownicy urzędów centralnych zobowiązani zostali do opracowania do końca roku wykazu wiadomości, dokumentów i innych przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową w podległych im urzędach, jak również do przesłania ich do Prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk; S. Hoc, *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2010, Wyd. Lexis Nexis, s. 11-12.

- Zarządzenie nr 70/60 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 31 marca 1960 r. w sprawie postępowania w kraju z dokumentami tajnymi i tajnymi specjalnego znaczenia wraz z załącznikiem w postaci Instrukcji Ministra Spraw Wewnętrznych wydanej w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej o postępowaniu w kraju z dokumentami tajnymi, tajnymi specjalnego znaczenia oraz dokumentami geodezyjnymi, kartograficznymi i geologicznymi stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową;
- Uchwała nr 126/71 Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1971 r. w sprawie organizacji ochrony tajemnicy państwowej i służbowej;
- Zarządzenie nr 89/72 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 sierpnia 1972 r. w sprawie zasad i sposobu postępowania w kraju z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową wraz z załącznikiem w postaci Instrukcji wzorcowej w sprawie zasad i sposobu postępowania w kraju z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową¹⁶.

KILKA SŁÓW O TAJEMNICY W SIŁACH ZBROJNYCH PRL

We wrześniu 1973 roku minister obrony narodowej wydał *Zarządzenie nr pf 20/MON z dnia 17 września 1973 r. w sprawie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej w resorcie Obrony Narodowej*¹⁷. Na jego podstawie szef Sztabu Generalnego wprowadził w SZ PRL *Zarządzeniem nr pf 67/Sztab z dnia 20 września 1973 r. Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL* w trzech częściach:

- część I — „Zasady ogólne” (o sygnaturze Szt. Gen. 675/73);
- część II — „Wykaz rodzajów wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową” (Szt. Gen. 676/73);
- część III — „Przepisy kancelaryjne” (Szt. Gen. 677/73)¹⁸.

Przepisy te nie funkcjonowały zbyt długo, gdyż zostały uchylone już w styczniu 1976 roku kolejnym zarządzeniem szefa Sztabu Generalnego WP. W miejsce tych i innych zarządzeń, m.in. określających przepisy o kontroli publikacji i imprez wojskowych, tajnego dowodzenia oraz zasad maskowania

¹⁶ S. Hoc, dz. cyt., s. 11-12; www.policja.pl/portal/pol/1172/67878/, (data dostępu 20.08.2012), za: *Zarys historyczny ochrony informacji niejawnych w Polsce*.

¹⁷ Ukazało się ono w „Dzienniku Rozkazów Tajnych MON”, nr 9, poz. 24.

¹⁸ „Dziennik Rozkazów Tajnych MON”, nr 9, poz. 25.

i ochrony jednostek i obiektów rakietowych szef Sztabu Generalnego WP wydał nowe zarządzenie w sprawie wprowadzenia przepisów o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL, część I, II, III, V i VII. Regulowały one następujące sprawy:

- organizację oraz ogólne zasady ochrony tajemnicy państwowej i służbowej w SZ PRL;
- klasyfikowanie wiadomości niejawnych i oznaczania ich właściwymi klauzulami tajności;
- wytwarzanie i obieg dokumentów oraz zasady działania kancelarii wojskowych w tym zakresie;
- przekazywanie wiadomości przez techniczne środki łączności;
- ochronę tajemnicy w publikacjach i imprezach wojskowych.

Weszło ono w życie od lipca 1976 roku¹⁹.

Przepisy te obowiązywały w całym Wojsku Polskim, także w Wojskach Ochrony Pogranicza²⁰, a po ich rozwiązaniu w Straży Granicznej do czasu uchwalenia przez Sejm RP w 1999 roku nowej ustawy o ochronie informacji niejawnych.

Zasady ogólne, czyli część I, omawianych przepisów zmieniano, aktualizując ich zapisy o nowe akty prawne, w tym także o *Ustawę o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej* z 1982 roku. O ile część III tych przepisów, określająca przepisy kancelaryjne, przetrwała bez większych zmian, to część I miała trzy wydania, a część II — „Wykaz rodzajów wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową”, zmieniono w 1980 roku²¹.

Przepisy wojskowe w rozdziale „Kwalifikowanie i klasyfikowanie wiadomości” wprowadzały klauzule rozpowszechniania „do użytku służbowego”. Były to opracowania informacyjne i szkoleniowe, wydawnictwa, zbiory przepisów oraz inne dokumenty zbiorcze niezawierające wiadomości niejawnych, a których rozpowszechnianie ze względu na ich sumaryczną treść powinno być ograniczone. Wspomniane przepisy wprowadzały także zapis, że dokumenty o klauzuli „tajne specjalnego znaczenia” zawierające

¹⁹ Zarządzenie nr pf 3/Sztab z dnia 20.01.1976 r. *Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL*, 1976, cz. 3, s. 3-4.

²⁰ W tej sprawie ukazało się Zarządzenie Dowódcy WOP nr pf 68 z dnia 19.10.1976 r. w sprawie stosowania w WOP przepisów o ochronie tajemnicy w SZ PRL. Trzy lata wcześniej dowódca WOP wydał inny dokument regulujący tę problematykę, Zarządzenie Dowódcy WOP nr pf 61 z dnia 16.01.1973 r. w sprawie zasad udostępniania i przekazywania wiadomości dotyczących WOP za pośrednictwem środków masowej informacji i propagandy.

²¹ Otrzymała sygnaturę: Szt. Gen. 979/80.

wiadomości o podstawowym znaczeniu dla obronności państwa i sił zbrojnych dodatkowo oznaczano jeszcze napisem ostrzegawczym koloru czerwonego „Wymaga szczególnej ochrony” umieszczonym pod klauzulą tajności. Napis ten na dokumencie mogli umieścić:

- szef i zastępcy szefa Sztabu Generalnego WP;
- szef Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego;
- szef Inspektoratu Obrony Terytorialnej i Wojsk Obrony Wewnętrznej;
- szef Sekretariatu Komitetu Obrony Kraju;
- Główny Kwatermistrz WP;
- Szef Służb Technicznych WP;
- szef Kadr MON;
- szef Wojskowej Służby Wojskowej;
- szef Zarządu I, II, VI, VII, X i XIV Sztabu Generalnego WP;
- Szef Wojsk Łączności;
- dowódca Okręgu Wojskowego i Rodzaju SZ²².

Dokumenty oznaczone napisem ostrzegawczym należało przechowywać w oddzielnym sejfie znajdującym się w kancelarii lub innym, odpowiednio zabezpieczonym pomieszczeniu. Sejf pieczętowano dwoma pieczęciami: użytkownika dokumentu i osoby sprawującej nadzór służbowy nad sejfem. Znajdujące się w sejfie dokumenty były w oddzielnych teczkach pracy, które pieczętowano pieczęciami numerowymi co najmniej dwóch użytkowników, a otwieranie wspomnianego sejfu było także ściśle określone. Część I wspomnianych przepisów regulowała również wiele innych, specyficznych dla wojska sytuacji, w których korzystano z dokumentów niejawnych, m.in. w warunkach polowych, odpraw, konferencji i narad oraz podczas korzystania z technicznych środków łączności i systemów informatycznych.

USTAWA O OCHRONIE TAJEMNICY PAŃSTWOWEJ I SŁUŻBOWEJ Z 1982 ROKU

Ważną dla ochrony informacji niejawnych datą było uchwalenie 14 grudnia 1982 roku przez Sejm *Ustawy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej*²³. W życie weszła 1 lipca 1983 roku. Znacznie szczegółowiej

²² *Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych*, cz. I, „Zasady ogólne”, wyd. III, 1987, s. 13-14 i 90.

²³ Ustawa ta ogłoszona została 18.12.1982 r. (Dz. U. 1982, nr 40, poz. 271). Jej zapisy obowiązywały do 11 marca 1999 r.

definiowała zakres tajemnicy państwowej. Określała, że jest to: „wiadomość, której ujawnienie osobom nieupoważnionym może narazić na szkodę obronność, bezpieczeństwo lub inny ważny interes Państwa, dotycząca w szczególności:

1. przygotowań obronnych w gospodarce narodowej i administracji państwowej; rodzaju i ilości uzbrojenia, wyposażenia obronnego, stanu liczebnego, organizacji, struktur, rozmieszczenia, gotowości bojowej oraz planów mobilizacyjnych i operacyjnych Sił Zbrojnych; potencjału i zdolności produkcyjnych oraz wielkości i rodzaju produkcji przemysłu obronnego; danych z dziedziny geodezji, kartografii, topografii, grawimetrii i magnetyzmu ziemi, zdjęć lotniczych i fotogrametrycznych, opisów topograficznych obiektów, urządzeń i terenów wojskowych — mających ważne znaczenie dla obronności kraju oraz współpracy z zagranicą w zakresie układów obronnych;
2. organizacji organów ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, ich wyposażenia oraz form i metod pracy, a także danych identyfikujących funkcjonariuszy tych organów i osoby współdziałające z organami ochrony bezpieczeństwa publicznego, wykonujących zadania z zakresu wywiadu i kontrwywiadu; wyposażenia obiektów, urządzeń i terenów mających ważne znaczenie dla bezpieczeństwa Państwa; organizacji i systemu ochrony granicy państwowej oraz łączności szyfrowej i kodowej Sił Zbrojnych, organów ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego i innych służb państwowych;
3. prac naukowo-badawczych, projektowych, technologicznych i konstrukcyjnych, inwestycji, wynalazków i wzorów użytkowych mających związek z obronnością lub bezpieczeństwem Państwa;
4. produkcji o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, stanu i rozmieszczenia rzeczowych rezerw państwowych ważnych dla gospodarki narodowej, obronności i bezpieczeństwa Państwa;
5. działalności banków związanej z projektowaniem emisji znaków pieniężnych oraz bankowych papierów wartościowych, przechowywania i transportu wartości pieniężnych, sytuacji kredytowej banków dewizowych, obsługi bankowej jednostek wydzielonych oraz innych spraw w zakresie bankowości o szczególnie ważnym znaczeniu ze względu na interes Państwa;
6. przygotowań i negocjacji w sprawie zawarcia umów międzynarodowych, w tym międzynarodowych umów handlowych”.

Tajemnicą państwową zgodnie z ustawą była także treść umowy międzynarodowej lub wiadomość występująca w stosunkach międzynarodowych, jeżeli tajność tej umowy lub wiadomości zostały zastrzeżone co najmniej przez jedną ze stron.

Tajemnicą służbową była natomiast „wiadomość nie stanowiąca tajemnicy państwowej, z którą pracownik zapoznał się w związku z pełnieniem swoich obowiązków w państwowej, spółdzielczej lub społecznej jednostce organizacyjnej, a której ujawnienie może narazić na szkodę interes społeczny, uzasadniony interes tej jednostki organizacyjnej lub obywatela”²⁴.

Dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę państwową lub służbową kwalifikowano ze względu na zawartą w nich treść i oznaczano następującymi klauzulami:

- „tajne specjalnego znaczenia” — otrzymywały wiadomości stanowiące tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności państwa, sił zbrojnych i bezpieczeństwa państwa;
- „tajne” — otrzymywały pozostałe wiadomości stanowiące tajemnicę państwową;
- „poufne” — przeznaczono dla wiadomości stanowiących tajemnicę służbową.

Dla oznaczenia wiadomości stanowiących tajemnicę państwową lub służbową przeznaczoną do użytku państw-stron Układu Warszawskiego stosowano zasady wynikające z postanowień tego układu, a w przypadku państw-członków Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej – z ustaleń tej rady.

Istotnym z perspektywy ochrony informacji niejawnych był art. 15. tejże ustawy. Zapisano tu, że wiadomości stanowiące tajemnicę państwową i służbową przekazuje się za pomocą środków zapewniających ochronę tajemnicy. Zobligowano także ministra spraw wewnętrznych do określenia zasad, trybu i sposobu przyjmowania, przewożenia, wydawania i ochrony dokumentów oraz innych przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową. Tenże minister miał też określić zasady przekazywania wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową za pomocą technicznych środków łączności oraz zasady organizacji i korzystania z łączności rządowej. Wspólnie z ministrem komunikacji miał ponadto określić sposób przewozu dokumentów i przedmiotów zawierających tajemnicę państwową przez środki komunikacji państwowej. Minister spraw wewnętrznych otrzymał w art. 19. zapewnienie, że sprawuje on ogólną koordynację w zakresie ochrony tajem-

²⁴ Dz. U. 1982, nr 40, poz. 271.

nicy państwowej i służbowej oraz miał określać szczegółowe zasady i sposób postępowania z wiadomościami stanowiącymi te rodzaje tajemnic.

Autonomiczną pozycję w systemie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej otrzymał minister obrony narodowej. Został on wyłączony z części regulacji ustawowych. W porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych umożliwiono mu określenie szczegółowych zasad i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności państwa i sił zbrojnych, a samodzielnie określał zasady ochrony tajemnicy, jej organizację i kontrolę oraz sposób postępowania z tymi wiadomościami, w tym przekazywanie, przyjmowanie i doręczanie dokumentów w podległych jednostkach organizacyjnych²⁵.

W myśl te same ustawy naczelne i centralne organy państwowe oraz terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego ustalały wykazy rodzajów wiadomości stanowiących tajemnicę państwową oraz wykazy wiadomości stanowiących tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności państwa, sił zbrojnych i bezpieczeństwa państwa występujących w zakresie działania tych organów oraz w działalności jednostek organizacyjnych im podległych lub przez nienadzorowanych. Wymagały one uzgodnienia z ministrem spraw wewnętrznych. Jeśli zawierały wiadomości dotyczące obronności państwa, konieczne było także uzgodnienie ich z ministrem obrony narodowej, a w przypadku wiadomości z zakresu stosunków z zagranicą – ministrami spraw zagranicznych. Wykazy wiadomości stanowiących tajemnicę państwową podlegały ogłoszeniu i aktualizacji w dziennikach urzędowych lub innych wydawnictwach organów je ustalających. Wykazy wiadomości dotyczących obronności, sił zbrojnych i bezpieczeństwa państwa nie publikowano.

Z wiadomościami zawierającymi tajemnicę państwową mogła być zapoznana (mogła otrzymać upoważnienie na dostęp do tych wiadomości) osoba, która:

- była obywatelem Polski;
- dawała rękojmię jej zachowania;
- pracowała na stanowisku wymagającym dostępu do takiej tajemnicy²⁶.

Tajemnica państwowa lub służbowa mogła być wyrażona za pomocą: mowy, pisma, rysunku, znaku, dźwięku albo zawarta w urządzeniu lub innym przedmiocie, a także w inny sposób. Jej zachowanie było obowiązkiem każ-

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

dego pracownika, bez względu na zajmowane stanowisko służbowe, rodzaj i miejsce wykonywanej pracy oraz charakter stosunku pracy, w czasie, jak i po jego wygaśnięciu (ustaniu).

Osobę mającą dostęp (upoważnioną) do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową należało zapoznać z obowiązkami wynikającymi z ustawy oraz z innych przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych obowiązujących w jednostce organizacyjnej, łącznie z wykazami wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową, a fakt ten należało udokumentować. Mogły być jej udostępnione wyłącznie tylko te wiadomości niejawne, które wchodziły w zakres wykonywanych przez nią obowiązków służbowych. Osoba ta była zobowiązana do stosowania odpowiednich środków zapobiegających ujawnieniu uzyskanych wiadomości osobom nieupoważnionym.

Ustawa z 1982 roku określała także powinności i tryb postępowania w przypadku zagubienia dokumentu stanowiącego tajemnicę państwową lub służbową. Kierownicy i pracownicy: państwowych, spółdzielczych i społecznych jednostek organizacyjnych oraz inne osoby, które powzięły informację o przekazaniu informacji, utracie, znalezieniu lub kradzieży dokumentów albo innych przedmiotów zawierających tajemnicę państwową lub o przekazaniu ich osobom nieupoważnionym, były zobowiązane do powiadomienia o tym niezwłocznie prokuratora lub Milicji Obywatelskiej, a w przypadku jednostek podległych ministrowi obrony narodowej — prokuratora wojskowego lub jednostki Wojskowej Służby Wewnętrznej. W przypadku zaistnienia takiego faktu za granicą należało powiadomić o nim kierownika polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego²⁷.

Ogólną koordynację nad ochroną informacji niejawnych sprawował, o czym już wspomniano, minister spraw wewnętrznych. Natomiast nadzór nad jej ochroną sprawowały:

- naczelne i centralne organy państwowe, w stosunku do jednostek organizacyjnych im podległych oraz przez nie nadzorowanych;
- terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego, w stosunku do jednostek organizacyjnych podporządkowanych radom narodowym;
- kierownicy jednostek w pozostałych państwowych, spółdzielczych i społecznych jednostkach organizacyjnych.

²⁷ Tamże.

Nadzorujący ochronę informacji niejawnych wyznaczali w podległych sobie urzędach i podporządkowanych jednostkach organizacyjnych osobę (jednostkę) do spraw koordynacji i ochrony informacji państwowych i służbowych oraz do zapewnienia w nich warunków niezbędnych do ich ochrony.

Tylko właściwe organy państwowe lub terenowe organy administracji państwowej udzielały zezwoleń na fotografowanie, filmowanie, szkicowanie i rysowanie obiektów. Szczegółowe zasady i tryb ich udzielania miały zostać określone w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych. Jeśli zezwolenia takie miały dotyczyć jednostek organizacyjnych, w których występowały wiadomości stanowiące tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności państwa i sił zbrojnych, to należało to uczynić z ministrem obrony narodowej²⁸.

ZARZĄDZENIE 60/83 MSW W SPRAWIE SZCZEGÓŁOWYCH ZASAD

Wykonując zalecenia zawarte w *Ustawie o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej* minister spraw wewnętrznych wydał szereg aktów wykonawczych. Najważniejszym z nich było zarządzenie nr 60/83²⁹. Nie było ono publikowane z uwagi na „poufny” charakter, a jego uzyskanie obecnie, jako dokumentu źródłowego, nie jest łatwe³⁰. Szczegółowo regulowało ono zasady oraz postępowanie z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową w resortach cywilnych. Wprowadziło jednolite, zaczerpnięte w większości z wojska, rozwiązania w tej sprawie, a w niektórych przypadkach przedłużyło wcześniejsze uregulowania. Wskazano w nim, że naczelne i centralne organy państwowe, jak również kierownicy państwowych, spółdzielczych i społecznych jednostek organizacyjnych byli zobowiązani do podjęcia niezbędnych przedsięwzięć zapewniających ochronę tajemnicy państwowej i służbowej, a w szczególności:

- wprowadzenia w życie zasad ochrony tajemnicy określonych przepisami prawa oraz sprawowania nadzoru nad ich przestrzeganiem;

²⁸ Tamże.

²⁹ *Zarządzenie nr 60/83 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 czerwca 1983 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową.*

³⁰ Autor dziękuje dyrektorowi Biura Ochrony Informacji Niejawnych KGSG, panu płk. SG Krzysztofowi Gawędzie oraz wszystkim innym osobom, które przyczyniły się do udostępnienia tego dokumentu.

- systematycznego organizowania szkoleń podległych pracowników, ciągłego podnoszenia u nich poczucia odpowiedzialności i troski za zachowanie tajemnicy;
- przeprowadzania w podległej instytucji co najmniej raz w roku analizy i oceny stanu ochrony tajemnicy.

Zalecano też organom wstępne uzgadnianie z ministrem spraw wewnętrznych przepisów prawnych normujących tryb i sposób postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową w jednostkach: podległych i nadzorowanych oraz w tych, dla których są one organami założycielskimi.

Osoby upoważnione do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową obowiązane były:

- ściśle przestrzegać zasady i sposoby postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową, określone w obowiązujących przepisach;
- dokonywać co najmniej trzy razy w miesiącu kontroli posiadanych dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową i służbową, zgodnie z ewidencją dokumentów w kartotece;
- zgłaszać pisemnie kierownikowi jednostki o wszystkich pozasłużbowych kontaktach z osobami z krajów kapitalistycznych, jak również o zamiarze wyjazdu do państw kapitalistycznych i socjalistycznych na pobyt stały, a do państw kapitalistycznych także na pobyt czasowy.

Pracownikom upoważnionym do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową zabraniano:

- wynoszenia poza teren jednostki organizacyjnej dokumentów lub przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową, bez zezwolenia kierownika jednostki organizacyjnej;
- wykonywania prac stanowiących tajemnicę państwową oraz opracowywania i przechowywania dokumentów i przedmiotów o tym charakterze w pomieszczeniach pozasłużbowych;
- poruszania w rozmowach i korespondencji prywatnej zagadnień stanowiących tajemnicę państwową i służbową;
- sporządzania notatek zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową w niezaewidencjonowanych zeszytach, notatnikach lub na luźnych arkuszach papieru;

- przekazywania wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową oraz prowadzenia rozmów o tym charakterze przez techniczne środki łączności, niegwarantujące zabezpieczenia tajemnicy.

Udostępnienie bądź przekazanie wiadomości stanowiących tajemnicę państwową lub służbową innym osobom mogło nastąpić jedynie za zgodą kierownika jednostki przy jednoczesnym spełnieniu odpowiednich warunków.

Pracownik, który stwierdził fakt utraty dokumentu lub przedmiotu stanowiącego tajemnicę państwową lub służbową, obowiązany był natychmiast powiadomić kierownika jednostki organizacyjnej. Przełożony obowiązany był także pobrać od pracownika, z którym rozwiązano stosunek zatrudnienia lub cofnięto mu upoważnienie do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę służbową, stosowne oświadczenie o zachowaniu tajemnicy, a także rozliczyć go z powierzonych mu dokumentów stanowiących tajemnicę służbową.

Problematykę kwalifikowania i sporządzania dokumentów niejawnych ujęto następująco:

- w dokumentach oznaczonych klauzulą „tajne specjalnego znaczenia” przed numerem rejestracyjnym należy dodać cyfry „00”, a w dokumentach z klauzulą „tajne” cyfrę „0”;
- dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę służbową oznacza się klauzulą „poufne” i literami „pf” przed numerem rejestracyjnym.

Ponadto dokumenty zawierające wiadomości niejawne (tajemnicę państwową lub służbową) powinny zawierać:

- w lewym górnym rogu — nazwę jednostki organizacyjnej, numer rejestracyjny (kolejny numer dziennika korespondencji);
- w prawym górnym rogu — nazwę miejscowości, datę, klauzulę tajności, a poniżej numer egzemplarza oraz pełną nazwę adresata;
- w lewym dolnym rogu pod treścią — określenie liczby załączników oraz arkuszy, liczbę wykonywanych egzemplarzy — rozdzielnik, inicjały osoby sporządzającej dokument oraz liczbę dziennika ewidencji wykonanych dokumentów;
- w prawym dolnym rogu pod treścią — stanowisko, imię i nazwisko osoby podpisującej dokument (nadruk lub pieczęć) oraz jej podpis.

Zarządzenie traktowało także o organizacji kancelarii tajnych oraz obiegu dokumentów stanowiących tajemnicę państwową. Określało ono, kiedy należy tworzyć taką kancelarię, obowiązki jej kierownika oraz organizację obiegu dokumentów, sposób ich rejestrowania i ewidencji. Dokumenty zawierające tajemnicę państwową rejestrowano w „Dzienniku korespondencji”; instrukcje, wydawnictwa, plany, rysunki, szkice, zdjęcia filmowe i fotograficzne, kasety magnetofonowe, taśmy magnetowidowe itp. zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę państwową rejestrowano w „Dzienniku ewidencji wydawnictw i dokumentacji technicznej”; pisma przewodnie — w „Dzienniku korespondencji”.

Korzystanie z dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową, a niebędących w toku opracowywania, odbywało się wyłącznie w kancelarii tajnej – w obecności pracownika tej kancelarii. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, za zgodą kierownika jednostki organizacyjnej, pracownicy upoważnieni (mający dostęp) do tych wiadomości, mogli wypożyczać dokumenty z kancelarii tajnej za pokwitowaniem. Akta zakończonych spraw przechowywano w kancelarii tajnej przez okres dwóch lat. Po jego upływie akta przekazywano do archiwum, w którym były przechowywane. Akta spraw zakończonych nieprzedstawiające trwałej wartości archiwalnej po upływie okresu przechowywania w kancelarii niszczone komisyjnie za zgodą organów sprawujących nadzór nad materiałami archiwalnymi. Niestety, realia życia dobitnie pokazały, że powyższe, ale także i wcześniejsze zapisy o archiwizowaniu dokumentów stanowiących tajemnicę państwową były wielokrotnie naruszane, szczególnie w okresie transformacji ustrojowej.

Zarządzenie ustalało zasady przestrzegania tajemnicy na naradach i konferencjach, przewodach doktorskich oraz innych zebraniach, na których omawiane były zagadnienia stanowiące tajemnicę państwową. Uczestniczyć w nich mogły tylko osoby upoważnione do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową z danego zakresu. Za ich ochronę odpowiadał organizator, który sporządzał wykaz uczestników i dbał o odpowiednie zabezpieczenie pomieszczenia, w którym odbywa się spotkanie.

Zarządzenie regulowało także sprawy związane z ochroną dokumentów podczas prac w terenie oraz zabezpieczenie pomieszczeń, w których przechowywane były dokumenty zawierające tajemnice, jak też załatwione sprawy obejmujące wiadomości stanowiące tajemnicę państwową i służbową. Przed podjęciem w terenie prac związanych z wykorzystaniem dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową i służbową,

kierownik jednostki organizacyjnej wyznaczał pracownika, który odpowiadał za wydawanie i przechowywanie dokumentów podczas prac poza miejscem urzędowania. Dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę państwową niezbędne do pracy w terenie przechowywano w pojemnikach (skrzyniach metalowych lub drewnianych obitych blachą, w tubach metalowych, teczkach zamykanych na pręt metalowy i kłódkę) z dołączonym spisem zawartości, w warunkach gwarantujących należyłą ochronę. Dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności sił zbrojnych i bezpieczeństwa państwa były opracowywane wyłącznie w wydzielonych pomieszczeniach, gwarantujących ochronę tajemnicy państwowej. Uregulowano też sprawy związane z doręczaniem przesyłek oraz niszczeniem dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę. Przepisy stanowiły, że:

- dokumenty lub przedmioty zawierające tajemnicę państwową przesyła się w formie przesyłek tajnych za pośrednictwem Poczty Specjalnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;
- przesyłki zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę służbową w obrocie krajowym przekazuje się za pośrednictwem urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych resortu łączności.

W końcowej części zarządzenia nr 60/83 MSW uregulowano kwestie związane z nadzorem i kontrolą przestrzegania tajemnicy³¹.

Minister spraw wewnętrznych wydał również inne akty prawne dotyczące ochrony informacji niejawnych:

1. *Zarządzenie nr 56/83 z dnia 29 czerwca 1983 r. w sprawie zasad, trybu i sposobu przyjmowania, przewożenia, wydawania i ochrony dokumentów oraz innych przedmiotów zawierających tajemnicę państwową;*
2. *Zarządzenie nr 059/83 z dnia 29 czerwca 1983 roku w sprawie postępowania w resorcie spraw wewnętrznych przy uzgadnianiu kandydatów do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową;*
3. *Zarządzenie nr 61/83 z dnia 29 czerwca 1983 roku w sprawie szczególnych zasad i trybu upoważniania osób do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową oraz cofania upoważnień³².*

³¹ K. Liedel, *Organizacja ochrony tajemnicy państwowej i służbowej, przed wejściem w życie ustawy o ochronie informacji niejawnych*, www.liedel.pl/?p=12, (data dostępu: 20.08.2012).

³² *Przepisy o ochronie tajemnicy w SZ PRL*, cz. I, s. 98-99.

Ustalono w nich, że naczelne i centralne organy państwowe, dyrektorzy przedsiębiorstw państwowych, jak również kierownicy państwowych, spółdzielczych i społecznych jednostek organizacyjnych zobowiązani są przed wydaniem upoważnienia do dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową uzgodnić kandydatury osób, które będą upoważnione do dostępu do tych wiadomości:

- zatrudnionych w urzędach naczelnych i centralnych organów państwowych — z ministrem spraw wewnętrznych,
- zatrudnionych w urzędach terenowych organów administracji państwowej oraz państwowych, spółdzielczych i społecznych jednostek organizacyjnych — z właściwym terytorialnie szefem Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych.

Uzgodnienie osoby, którą miano dopuścić do wiadomości stanowiących tajemnicę odbywało się na podstawie wniosku kierownika jednostki organizacyjnej. Do wniosku dołączano informacje o karalności z Centralnego Rejestru Skazanych Ministerstwa Sprawiedliwości. Wystawiający wnioski byli zobowiązani do udzielenia dodatkowych informacji o kandydacie, na żądanie jednostek MSW. Stanowisko w sprawie wydania upoważnienia osobie na dostęp do tajemnicy państwowej miało charakter wiążący i mogło być zmienione tylko przez organ, który je wyraził i powinno być podane do wiadomości osobie zainteresowanej. Osoba upoważniona w razie zmiany miejsca pracy lub zmiany stanowiska powinna uzyskać ponowne upoważnienie. Upoważnienie mogło być cofnięte w każdym czasie z przyczyn, o których mowa w ustawie i mogło nastąpić z inicjatywy: wydającego upoważnienie kierownika jednostki organizacyjnej, ministra spraw wewnętrznych albo szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych.

Zarządzenie z dnia 29 czerwca 1983 roku w sprawie określenia wzoru i sposobu oznakowań obiektów, których fotografowanie, filmowanie, szkicowanie i rysowanie bez zezwolenia jest zabronione ze względu na ochronę tajemnicy państwowej wprowadzało wzór znaku. W celu oznakowania tych obiektów ustalono na obszarze PRL białą tabliczkę w kształcie prostokąta z czerwoną obwódką z umieszczonym w środku tablicy rysunkiem przekreślonego po jego przekątnych aparatu fotograficznego. Pod rysunkiem umieszczono napis „Zakaz fotografowania”. Znaki te należało umieszczać w miejscach widocznych³³. W niektórych miejscach można je zobaczyć jeszcze dziś.

³³ K. Liedel, *Organizacja...*, dz. cyt.

ZMIENIĆ USTAWĘ Z CZASÓW PRL

4 czerwca 1989 roku w wyborach do Sejmu i Senatu wyborcy opowiedzieli się za zmianą istniejącego systemu społeczno-politycznego w Polsce. Zachodzącym przemianom długo opierała się przyjęta w okresie stanu wojennego *Ustawa o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej*, przez znawców tematu nazwana ustawą Kiszczaka. Mimo nowelizacji było w niej sporo istotnych braków. Zbyt wiele osób uzyskało dostęp do informacji tajnych, bez uzasadnienia nadawano dokumentom klauzulę „tajne” lub „tajne specjalnego znaczenia”. Brakowało precyzyjnych regulacji dotyczących konstruowania bezpiecznych systemów i sieci teleinformatycznych oraz sposobów ochrony informacji niejawnych, przekazywanych podmiotom gospodarczym w ramach zawieranych kontraktów. W przyjętym niedawno przez rząd projekcie ustawy o ochronie informacji niejawnych zdecydowano się na uporządkowanie kategorii tajemnicy — pozostawiono tylko dwie: służbową oraz państwową.

Zbliżający się moment włączenia naszego kraju w struktury NATO sprawił, że koniecznością stało się opracowanie nowych uregulowań prawnych dotyczących zabezpieczenia informacji niejawnych.

26 listopada 1998 roku do Sejmu RP skierowany został jako pilny projekt *Ustawy o ochronie informacji niejawnych* opracowany przez MSWiA, MON i UOP. Ustawę³⁴ uchwalono 22 stycznia 1999 roku. Obowiązywać zaczęła w przeddzień przyjęcia Polski do NATO, tj. 11 marca 1999 i funkcjonowała do 2 stycznia 2011 roku³⁵.

Przyjęta przez Sejm RP ustawa określiła zasady ochrony informacji (dokumentów)³⁶ wymagające zabezpieczenia przed nieuprawnionym ujawnieniem.

³⁴ *Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych* (Dz. U. 1999, nr 11, poz. 95).

³⁵ S. Hoc, *Ustawa o ochronie...*, dz. cyt., s. 17-18.

³⁶ Dokumentem przyjęta ustawa nazywała „każdą utrwaloną informację niejawną, w szczególności na piśmie, mikrofilmach, negatywach i fotografiach, nośnikach do zapisów informacji w postaci cyfrowej i na taśmach elektromagnetycznych, także w formie mapy, wykresu, rysunku, obrazu, grafiki, fotografii, broszury, książki, kopii, odpisu, wypisu, wyciągu i tłumaczenia dokumentu, zbędnego lub wadliwego wydruku, odbitki, kliszy, matrycy i dysku optycznego, kalki, taśmy atramentowej, jak też informacja niejawna utrwalona w elektronicznych nośnikach danych”. Materiał natomiast definiowano następująco: „dokument, jak też chroniony jako informacja niejawna przedmiot lub dowolna jego część, a zwłaszcza urządzenie, wyposażenie lub broń wyprodukowana albo będąca w produkcji, a także składnik użyty do ich wytworzenia”. *Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie...*, dz. cyt., art. 2.

nieniem, które stanowiły tajemnicę państwową lub służbową, niezależnie od formy oraz sposobu ich wyrażania, a także w czasie ich opracowania. Definiowała ona tajemnicę państwową i służbową. Tę pierwszą stanowiły informacje, których „ujawnienie może spowodować istotne zagrożenie dla podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności dla niepodległości lub nienaruszalności terytorium, interesów obronności, bezpieczeństwa państwa i obywateli, albo narazić te interesy na co najmniej znaczną szkodę”. Tajemnicą służbową według przyjętej ustawy były informacje niejawne, niebędące tajemnicą państwową, „uzyskane w związku z czynnościami służbowymi albo wykonywaniem prac zleconych, których ujawnienie mogłoby narazić na szkodę interes państwa, interes publiczny lub prawnie chroniony interes obywateli albo jednostki organizacyjnej”³⁷.

Oprócz definicji w załączniku nr 1 do ustawy opublikowano składający się z dwóch zasadniczych części „Wykaz rodzajów informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową”. Do pierwszej zaliczono trzydzieści informacji, które oznaczono klauzulą „ściśle tajne”. Zakwalifikowane do nich zostały między innymi:

- informacje dotyczące zagrożeń zewnętrznych bezpieczeństwa państwa o charakterze militarnym, plany i prognozowanie obronne oraz wynikające z nich decyzje i zadania;
- szczegółowa struktura, organizacja i funkcjonowanie systemu kierowania państwem oraz dowodzenia siłami zbrojnymi w czasie zagrożenia państwa lub wojny;
- lokalizacja, wyposażenie, właściwości ochronne i organizacja obrony stanowisk kierowania państwem i stanowisk dowodzenia siłami zbrojnymi w czasie zagrożenia państwa lub wojny;
- szczegółowa organizacja, funkcjonowanie systemów łączności kierowania państwem i dowodzenia siłami zbrojnymi w czasie wyższych stanów gotowości bojowej lub wojny;
- centralny program mobilizacji gospodarki;
- informacje dotyczące planowania, organizacji i funkcjonowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- szczegółowa struktura sił zbrojnych, ich rodzajów oraz okręgów wojskowych i korpusów na czas wojny;

³⁷ Tamże, art. 2.

- informacje dotyczące możliwości bojowych sił zbrojnych, ich rodzajów i okręgów wojskowych oraz potencjalnego przeciwnika na przewidywanych obszarach i kierunkach działań wojennych;
- zadania bojowe sił zbrojnych i związków operacyjnych;
- organizacja i funkcjonowanie systemu obrony powietrznej i przeciwlotniczej kraju;
- organizacja, rozmieszczenie, zadania i możliwości działania systemu rozpoznania i walki radioelektronicznej;
- planowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie operacyjnego maskowania wojsk;
- planowanie, realizacja, wyniki badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności i bezpieczeństwa państwa.

Zaprezentowana tu pierwsza grupa informacji (1-13), sklasyfikowanych jako „ściśle tajne”, obejmowała problematykę obronności Rzeczypospolitej Polskiej oraz funkcjonowania jej sił zbrojnych na wypadek zagrożenia wojennego i wojny. Kolejna grupa, składająca się z dwóch zagadnień (14 i 15), dotyczyła zabezpieczenia i przetwarzania informacji mających najwyższą klauzulę tajności. Trzecią, liczącą 13 problemów (16-29), stanowiły informacje dotyczące niejawnego funkcjonowania służb specjalnych RP (ABW, AW, WSI i byłego UOP), ich składu osobowego, OZI, świadków koronnych i ich rodzin oraz wytwarzane sprawozdania. Punkt 30. dotyczył wymiany informacji między Polska a NATO, UE, Unią Zachodnioeuropejską oraz innymi państwami i organizacjami oznaczonej klauzulą „TOP SECRET” lub równorzędną.

W drugiej części ujęto informacje „tajne” z podziałem na:

- obronność i bezpieczeństwo państwa oraz porządek publiczny (40 przypadków);
- ważny interes państwa (26 przypadków).

Jak przedstawiono wyżej, *Ustawa z 22 stycznia 1999 roku o ochronie informacji niejawnych* przywróciła funkcjonujące wcześniej nazewnictwo dokumentów niejawnych, określając tajemnicę państwową klauzulą „ściśle tajne” lub „tajne”, a tajemnicę służbową „poufne” oraz wprowadziła dla tej grupy nową klauzulę — „zastrzeżone”.

Omawiana ustawa określała zasady: organizowania ochrony, klasyfikowania i udostępniania informacji niejawnych, przeprowadzania postępowania sprawdzającego w celu ustalenia, czy ubiegająca się o dopuszczenie do

informacji niejawnych osoba daje rękojmię zachowania tajemnicy oraz ewidencjonowania, przechowywania, przetwarzania i udostępniania tych danych, szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych, organizacji kontroli przestrzegania tych zasad, ochrony informacji niejawnych w systemach i sieciach teleinformatycznych, jak też stosowania środków fizycznej ich ochrony.

Za ochronę informacji niejawnych, według przyjętej ustawy, odpowiedzialny był kierownik jednostki organizacyjnej, w której takie informacje: wytwarzano, przetwarzano, udostępniano lub przechowywano. Kierownikowi, co było nowością, bezpośrednio podlegał pełnomocnik do spraw ochrony informacji niejawnych, nazwany „pełnomocnikiem ochrony”, który odpowiedzialny był za zapewnienie przestrzegania tych przepisów. Kierował on wyodrębnioną i wyspecjalizowaną do tego komórką nazwaną „pionem ochrony”.

Informacje stanowiące tajemnicę państwową, zgodnie z ustawą, podlegały ochronie przez okres pięćdziesięciu lat od daty ich wytworzenia, z pewnymi wyjątkami:

- danymi identyfikującymi funkcjonariuszy i żołnierzy służb ochrony państwa wykonujących czynności operacyjno-rozpoznawcze;
- danymi identyfikującymi osoby udzielające pomocy w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych organom, służbom i instytucjom państwowym uprawnionym do ich wykonywania;
- informacjami niejawnymi uzyskanymi od innych państw lub organizacji międzynarodowych, jeśli taki był warunek ich udostępnienia.

Te wyjątki miały być chronione bez względu na upływ czasu.

Czas ochrony informacji „poufnych” określono na pięć lat, a „zastrzeżonych” dwa lata³⁸.

Nowością było również to, że osoba, która w chwili wejścia w życie tej ustawy zajmowała stanowisko związane z dostępem do informacji niejawnych, a także osoby, które chciały podjąć służbę lub pracę w instytucji tego wymagającej, same musiały wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania sprawdzającego. Miało ono odpowiedzieć na pytanie, czy dają oni rękojmię zachowania tajemnicy, czyli „spełniają ustawowe wymogi dla zapewnienia ochrony informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem”³⁹. Na podstawie tej ustawy wydano *Rozporządzenie Rady Mi-*

³⁸ Tamże, art. 1, 18, 23, 25 i załącznik nr 1.

³⁹ Tamże, art. 2, 31 oraz 35.

nistrów z dnia 1 czerwca 2010 roku w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych⁴⁰.

Już po krótkim okresie obowiązywania *Ustawa o ochronie informacji niejawnych* stała się przedmiotem działań nowelizacyjnych (w sumie były 23 nowelizacje), gdyż zawierała wiele rozwiązań kontrowersyjnych, a nawet sprzecznych z Konstytucją RP. Mimo wcześniejszych nowelizacji w 2009 roku uznano, że obowiązujący system ochrony informacji niejawnych wymaga daleko idących reform. Prezes Rady Ministrów zlecił sekretarzowi Kolegium do spraw Służb Specjalnych Jackowi Cichockiemu przygotowanie założeń do nowej ustawy w tej sprawie. W połowie lipca 2009 roku projekt przesłano do zaopiniowania i konsultacji społecznych. Do Sejmu RP przygotowany projekt ustawy o ochronie informacji niejawnych oraz o zmianie niektórych ustaw wpłynął 16 lutego 2010 roku⁴¹.

NOWA USTAWA BEZ TAJEMNIC — PAŃSTWOWEJ I SŁUŻBOWEJ

Ustawa o ochronie informacji niejawnych z 22 stycznia 1999 roku, która obowiązywała przez dziesięć lat, pozwoliła stworzyć współczesny system ochrony tych informacji oraz odegrała istotną rolę w akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do NATO. Mimo pewnych zalet miała — według Stanisława Hoca — także sporo wad, których nie udało się wyeliminować w trakcie nowelizacji. Chodziło tu głównie o wymóg nadawania klauzul tajności olbrzymiej liczbie informacji, w wielu przypadkach niewymagających ochrony, oraz notoryczne zawyżanie klauzul bez żadnego racjonalnego uzasadnienia. Z drugiej strony tak skonstruowane przepisy wymuszały rezygnację z nadawania klauzuli tajności bardzo ważnym informacjom z powodu konieczności szybkiego ich przetwarzania i przekazywania zainteresowanym odbiorcom. Wyraźnie zarysowała się także konieczność rezygnacji ze sztucznego (niefunkcjonującego w żadnym państwie należącym do NATO i UE) podziału informacji niejawnych na tajemnicę państwową i służbową. Ponadto rozdęte i w praktyce lekceważone wykazy tych informacji ujęte w załączniku do ustawy powodowały chaos⁴².

⁴⁰ Dz. U. 2010, nr 114, poz. 765.

⁴¹ S. Hoc, *Ustawa o ochronie...*, dz. cyt., s. 18-26.

⁴² Tamże, s. 28-29.

Nie tylko te wymienione powody legły u podstaw zmian ustawy. Nową ustawę o ochronie informacji niejawnych⁴³ przyjęto 5 sierpnia 2010 roku, a obowiązywać ona zaczęła od początku 2011 roku. Zmieniła wiele wcześniejszych zapisów, a zadaniem autorów przyjętego projektu miało być radykalne zmniejszenie liczby informacji niejawnych. W nowej ustawie zniknął, funkcjonujący od 1949 roku, podział na tajemnicę państwową i służbową. Likwidacja tego podziału spowodowała, że z zakresu ochrony informacji niejawnych wyjęto kilkadziesiąt tajemnic branżowych, m.in. adwokacką, dziennikarską, lekarską, danych osobowych, spowiedzi, które wcześniej sklasyfikowano w przedziale tajemnic służbowych. Odtąd będą one chronione wyłącznie na podstawie ustaw szczególnych. Przyjęta w 2010 roku ustawa definiuje pojęcie informacji niejawnych, jako tych, których „nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie ich opracowywania oraz niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania”. Zachowana została obowiązująca przez ostatnie dziesięć lat klasyfikacja informacji niejawnych. Sformułowano jednak nowe, krótkie definicje poszczególnych klauzul. Informacje niejawne, których nieuprawnione ujawnienie spowoduje dla RP:

- wyjątkowo poważną szkodę — zakwalifikowano do ściśle tajnych;
- poważną szkodę — do tajnych;
- szkodę — do poufnych;
- zastrzeżone — to te, którym nie nadano wyższej klauzuli tajności, a ich nieuprawnione ujawnienie może mieć szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych RP.

Ustawa odeszła od zdefiniowanych z góry okresów obowiązywania poszczególnych klauzul, pewne wyjątki dotyczące danych osobowych pozostawiła niejawnymi, bez względu na przedział czasu. Zgodnie z nowymi regulacjami osoba nadająca klauzulę może określić datę lub wydarzenie, po których ma nastąpić jej zniesienie lub zmiana. Ustawa ta wprowadza obo-

⁴³ Ustawa z dnia 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. 2010, nr 182, poz. 1228). Ogłoszono ją 01.10.2010 r, a w życie weszła 02.01.2011 r.

wiązek przeglądu wszystkich wytworzonych dokumentów niejawnych raz na pięć lat, aby określić, czy informacje w nich zawarte nadal spełniają przesłanki utrzymania nadanych im klauzul. Zmienia także zasady prowadzenia postępowań sprawdzających wobec osób, które będą pracować z informacjami o klauzuli „zastrzeżone”. By mieć do nich dostęp, wystarczy zgoda kierownika danej instytucji oraz odbycie stosownego przeszkolenia. *Ustawa o ochronie informacji niejawnych* zmieniła aż 107 innych ustaw — od ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, aż do rozmaitych kodeksów. Były to jednak przede wszystkim zmiany związane z koniecznością zastąpienia nową terminologią pojęć „tajemnica państwowa” i „tajemnica służbowa”. Na podstawie tej ustawy ukazało się kolejne *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2011 roku w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych oraz sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych*⁴⁴. Ma ona także, niestety, pewne mankamenty dotyczące chociażby wymuszania podawania informacji o całej rodzinie w przypadku wypełniania ankiety bezpieczeństwa osobowego.

PODSUMOWANIE

Analiza aktów prawnych ukazuje nam różne definiowanie i klasyfikowanie informacji niejawnych. Odślaniają nam one zmiany w doktrynie i praktyce społecznej, czyli w podejściu do ich ochrony. Charakteryzowało się ono, szczególnie w okresie PRL, dużą ilością wiadomości niejawnych oraz restrykcyjnością zabezpieczania tych informacji. W tym czasie nawet spis członków organizacji młodzieżowej nie był jawny. Czuwały nad tym różne instytucje, w tym kontrwywiad wojskowy oraz Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, czyli tak zwana cenzura⁴⁵. Obowiązująca obecnie ustawa o ochronie informacji niejawnych, poprzez odejście od

⁴⁴ Dz. U. 2011, nr 276, poz. 1631.

⁴⁵ Powstała na podstawie dekretu z 5 lipca 1946 r. Do jej zadań należała m.in. „kontrola rozpowszechniania wszelkiego rodzaju utworów za pomocą druku, obrazu i żywego słowa”. Miała na celu zapobieżenie ujawnianiu tajemnic państwowych. (Dz. U. 1946, nr 34, poz. 210 i 211). Dekret w 1981 roku zmieniła *Ustawa z dnia 31 lipca o kontroli publikacji i widowisk* (Dz. U. 1981, nr 20, poz. 99), która określiła, że „korzystając z wolności słowa i druku w publikacjach i widowiskach nie można: 5. ujawniać wiadomości stanowiących tajemnicę państwową, w tym tajemnicę gospodarczą oraz tajemnicę służbową dotyczącą obronności i Sił Zbrojnych”. Ustawę tę ogłoszono 12.08.1981 r., a obowiązywać zaczęła od 01.10.1981 r. Przeszła obowiązywać od 05.06.1990 r. Stało się to za sprawą *Ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy — Prawo prasowe* (Dz. U. 1990, nr 29, poz. 173).

sztynnego narzucania informacjom określonych klauzul tajności, zapewnia większy niż dotychczas dostęp do informacji publicznej. Pozwala także elastyczniej interpretować zapisy tej ustawy. To znak nowych czasów i nowej jakości w życiu publicznym.

BIBLIOGRAFIA

Źródła:

- [1] *Dekret z 5 lipca 1946 r. o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk*, Dz. U. 1946, nr 34, poz. 210 i 211.
- [2] *Dekret z 26.10.1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej*, Dz. U. 1949, nr 55, poz. 437.
- [3] *Przepisy o ochronie tajemnicy w Siłach Zbrojnych PRL* (cz. I, „Zasady ogólne”, Szt. Gen. 675/73; cz. II, „Wykaz rodzajów wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową”, Szt. Gen. 676/73; cz. III, „Przepisy kancelaryjne”, Szt. Gen. 677/73).
- [4] *Przepisy wprowadzające Kodeks karny*, Dz. U. 1969, nr 13, poz. 95.
- [5] *Rozporządzenie Prezydenta RP z 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu*, Dz. U. 1928, nr 18, poz. 160.
- [6] *Rozporządzenie Prezydenta RP z 24 października 1934 roku o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa*, Dz. U. 1934, nr 94, poz. 851.
- [7] *Ustawa z 18.12.1982 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej*, Dz. U. 1982, nr 40, poz. 271.
- [8] *Ustawa z dnia 31 lipca 1981 r. o kontroli publikacji i widowisk*, Dz. U. 1981, nr 20, poz. 99.
- [9] *Ustawa z 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych*, Dz. U. 1999, nr 11, poz. 95.
- [10] *Ustawa z dnia 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych*, Dz. U. 2010, nr 182, poz. 1228.
- [11] *Zarządzenie nr 60/83 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 czerwca 1983 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową* (tekst źródłowy w archiwum autora).

Strony internetowe:

- [12] Liedel K., *Organizacja ochrony tajemnicy państwowej i służbowej, przed wejściem w życie ustawy o ochronie informacji niejawnych*, www.liedel.pl/?p=12, (data dostępu 20.08.2012).
[13] www.policja.pl/portal/pol/1172/67878/, (data dostępu 20.08.2012).

Opracowania:

- [14] Brodzki T., *Ochrona informacji niejawnych w jednostce samorządowej*, [w:] *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych*, KSOIN, Katowice 2010.
[15] Gajos M. red., *Ochrona informacji niejawnych i biznesowych*, KSOIN, Katowice 2006.
[16] Hoc S., *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2010.
[17] Hoc S., *Karnoprawna ochrona informacji*, Uniwersytet Opolski, Opole 2012.
[18] Korzeniowski L. F., *Zarządzanie bezpieczeństwem w państwie*, [w:] *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych*, materiały VIII Kongresu, KSOIN, Katowice 2012.
[19] Korzeniowski L. F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa 2012.
[20] Nowak A., Scheffs W., *Zarządzanie bezpieczeństwem informacyjnym*, AON, Warszawa 2010.

LEGAL BASIS OF CLASSIFIED INFORMATION PROTECTION IN POLAND

ABSTRACT

Classified information protection from unauthorized persons is one of the most important factors which has a big influence on the national security. This article was written to present this problem and to define law regulations in Poland created for classified information protection purposes. It quotes definitions and other important implementation directives. The author began to analyze the problem starting with the year 1928 when the first document of interest

was issued which allowed to present the very initial phase of classified information protection regulations.

After World War the II in the different political reality a decree of 1949 on 'State and service secret protection' introduced classified information categories which functioned for over 62 years. Later new law regulations were introduced (acts, directives, instructions), which were supposed to improve the existing system of state and service secret protection. In result quite a lot of documents were given the top secret classification, many of them without a reason. The article ends with the presentation of the existing legal status, which is in force since 2011.

Keywords:

law, state and public service secret, security of a secret data.